

Izvirni znanstveni članek (1.01)
Bogoslovni vestnik 75 (2015) 4,627—648
 UDK: 378.6:27-789.5"17"
 Besedilo prejeto: 03/2015; sprejeto: 12/2015

Stanislav Južnič

Učitelji teologije med ljubljanskimi jezuiti 18. stoletja: ob 310-letnici ustanovitve katedre za kanonsko pravo

Povzetek: Opisujemo zadnjih sedem desetletij jezuitskih teoloških študijev v Ljubljani, od ustanovitve filozofskih študijev in katedre za kanonsko pravo (1704/1705) do prepovedi jezuitskega reda (1773). Povzemamo razvoj ljubljanskih stolic za kazuistiko in za kanonsko pravo. Obenem obravnavamo kratkotrajnejša predavanja o Svetem pismu in o dogmatski teologiji. Razvoj teološke fakultete primerjamo s sočasnim razvojem fakultete za filozofijo in z delovanjem jezuitskih nižjih študijev v Ljubljani. Strokovno usposobljenost ljubljanskih jezuitskih predavateljev na fakulteti za teologijo ocenjujemo na podlagi njihovega študija filozofije in teologije v povezavi z njihovimi službami pred prihodom v Ljubljano. Predvsem se osredotočamo na njihova ohranjena dela. Izkaže se, da so zvečine študirali v Gradcu in na Dunaju, nekaj je bilo trnavskih študentov; nihče od prihodnjih profesorjev na ljubljanski fakulteti za teologijo se svoje vede ni naučil na ljubljanskem ali katerem drugem od manjših učilišč v avstrijski jezuitski provinci. To dejstvo potrjuje domnevo, da ljubljanska jezuitska teološka fakulteta ni veljala za popolno in ni podeljevala ustreznih doktorskih nazivov. Ljubljanska jezuitska filozofska fakulteta pa se je do neke mere enakovredno kosala z drugimi v provinci, saj so njeni absolventi vsaj v nekaterih obdobjih poučevali kot magistri, podobno kakor absolventi drugih filozofskih fakultet, denimo graške ali dunajske. Čeprav je končana ljubljanska teološka fakulteta lahko zadostovala za (lokalno) pastoralno delo, je bil za pridobitev profesure in doktorata očitno potreben še študij na enem od treh glavnih univerzitetnih središč avstrijske province v Trnavi, v Gradcu ali na Dunaju, v dveh ljubljanskih primerih tudi v Milanu in v Münchnu. Po drugi strani pa je v Ljubljani delalo vsaj pet jezuitskih patrov, ki so teološke študije končali v Ljubljani, med njimi Joseph Grattiwol, Jožef Lovrenc Pogačnik (Pogatschnig), Kamničan Andreas Mally ali umirajoči Braslovčan Bartolome Hamerschegg (Hamersšek). Vendar so v Ljubljani predvsem pridigali, spovedovali in svetovali, nihče med njimi pa ni predaval na ljubljanskih višjih študijih.

Ključne besede: jezuitsko šolstvo, zgodovina ljubljanskih teoloških študijev v 18. stoletju, kanonsko pravo, kazuistika, zgodovina tehniško-matematičnih ved v 18. stoletju

Abstract: **Jesuit Professors of Theology in Ljubljana of 18th Century: The 310th anniversary of the establishment of the Department of Canon Law in Ljubljana**

The last seven decades of Jesuit theological studies in Ljubljana since the foundation of philosophical studies and the establishment of Department of Canon Law (1704/05) to the prohibition of the Jesuit Order (1773) is described. The development of chairs for casuistry, canon law, and also the short time lectures on the Bible and dogmatic theology are summarized. The development of the Ljubljana Faculty of Theology is compared with the development of the Ljubljana Faculty of Philosophy and with the Jesuit lower courses in Ljubljana. The professional qualification of Jesuit teachers of Ljubljana Faculty of Theology on the basis of their studies of philosophy and theology, and their jobs prior to their teachings in Ljubljana is estimated. Most important are their preserved works. It turns out that most of them studied in Graz and Vienna with rare Trnava students included. None of future professors of Ljubljana Faculty of Theology studied theology in Ljubljana, or in any other of the smaller centers of learning in the Austrian Jesuit Province. This fact confirms that the Ljubljana Jesuit theological faculty did endorse the full status of University and did not give adequate doctoral titles. The Ljubljana Jesuit faculty of arts was to some extent comparable to others similar faculties in the province and its graduate students at least during certain periods taught as masters in lower studies, similarly as the graduates of other philosophical faculties including Graz or Vienna. The completed Ljubljana Faculty of Theology was eventually sufficient only for the (local) pastoral work. To obtain a professorship and Ph.D. in theology obviously required further studies in one of the three main centers of the Austrian province in Trnava, Graz, or Vienna. Two professors of Ljubljana Theological Faculty studied theology in Milan and Munich. On the other hand, in Ljubljana at least five Jesuit fathers worked after they completed their theological studies in Ljubljana. Among them were Joseph Grattiwol, Joseph Laurentius Pogatschnig, Andreas Mally from Kamnik, and the dying Bartolome Hamerschegg (Hameršek) from Braslovče. In Ljubljana they preached, heard confessions, and counseled, but none of them taught at the Ljubljana higher studies.

Key words: Ljubljana, jesuits' pedagogy, history of Ljubljana theological studies in 18th century, canon law, casuistry, history of technical-mathematical sciences in 18th century

1. Uvod

Jezuiti so v prvem stoletju svojega delovanja v Ljubljani predavali kazuistiko, ki je od tridentinskega koncila do polovice 20. stoletja obsegala večino moralne teologije. Občasno so vzdrževali celo po dva predavatelja, enega za polemično teologijo in enega za dialektiko. Dne 29. 2. 1704 se je nabralo dovolj denarja iz prispevkov kranjskih deželnih stanov in pomembnih domorodcev, da so študij razširili in dodali profesorja filozofije, Furlana Petra Buzzija, in profesorja kanonskega prava, Dunajčana Gabrijela Frölichja. Buzzi je filozofskega trojčka z logiko, fiziko in metafizi-

ziko predaval v Gorici in v Celovcu med letoma 1700 in 1702, nato pa je pred prihodom v Ljubljano še dve leti predaval matematiko v Celovcu. V Ljubljani je znova odpredaval celotni filozofski triletni kurz, začel pa je z logiko, ki ji je sledil pouk fizike in nato metafizike. Prihodnji ljubljanski dekan profesorjev kazuistike, profesor kanonskega prava in rektor Buzzi, je ob tem zapisal svoja goriška in ljubljanska fizikalna predavanja, povzeta po Aristotelu, ki pa niso nikoli šla skozi tiskarske preše.

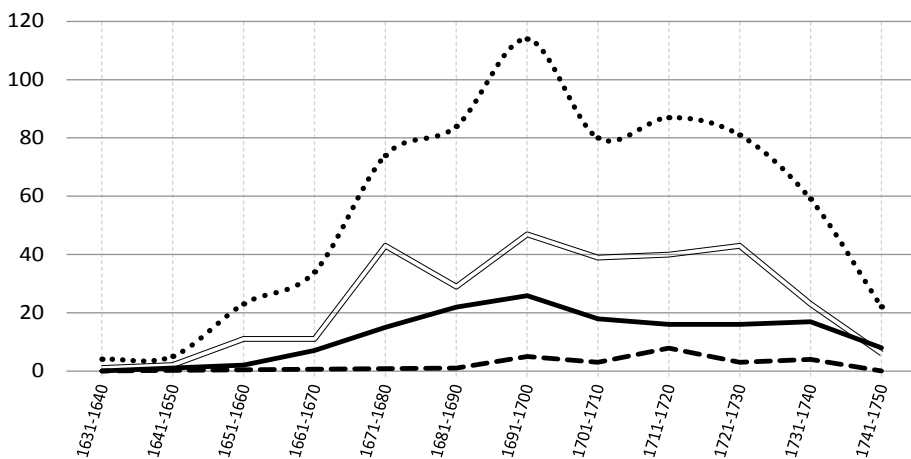
2. Kje so študirali ljubljanski profesorji teologije?

V Ljubljani je od akademskega leta 1704/1705 do akademskega leta 1772/1773 službovalo 660 jezuitov, med njimi 497 patrov in magistrrov. Med njimi znamo 478 jezuitom določiti kraje študija teologije. Štirinajst jih je izstopilo iz reda ali umrlo, preden so začeli študirati teologijo, Bavarec Philipp Hassfurter (Haasfarter) je študiral zunaj avstrijske province, devet pa jih je vstopilo k jezuitom po doktoratu iz teologije in zato jezuitski popisi ne navajajo njihovega kraja študija. Med njimi so bili Melchior Omersa, Ernestus Engl, Caspar Igl, Bartholomeaus Bassar, Jakob Terpin, Sylvester Kerniz (Kherniz), Matthias Paradisciz (Paradižič), Joannes Baptista Praescheren (Prešeren) in ljubljanski profesor kazuistike, prefekt šole in spovednik od leta 1728/1729 do leta 1729/1730, Tirolec Joseph Tallman. Kraja teološkega študija prvih štirih (še) ne poznamo (Kovačič 2013; Andritsch 1988, 57; 84; 109, 136; 195; 271; Mairold 2002, 18; 19; 57; 84; 109; Mühlberger 2011).

Ljubljanski jezuiti so bili v 18. stoletju navezani predvsem na študij teologije v Gradcu, kjer so usposobili veliko večino ljubljanskega kadra. Pol manj jih je študiralo teologijo na Dunaju (31 %), le 5 % v Trnavi in komaj nekaj več od odstotka v Ljubljani; vsi trnavski in ljubljanski študentje so študij končali v 18. stoletju.

Prihodnji profesorji ljubljanske teološke fakultete niso študirali bogoslovja na ljubljanskem ali katerem drugem od manjših kolegijev avstrijske jezuitske province. Ljubljanska jezuitska teološka fakulteta namreč ni bila popolna in ni podeljevala doktorskih nazivov. Ljubljanska jezuitska filozofska fakulteta se je vsaj do neke mere enakovredno kosala z drugimi filozofskimi šolami v provinci, saj so njeni študentje občasno poučevali kot magistri, podobno kakor študentje drugih filozofskih fakultet, denimo graške ali dunajske. Čeprav je končana ljubljanska teološka fakulteta zadostovala za pastoralno delo na Kranjskem, je bil za pridobitev profesure in doktorata nujen še študij na enem od treh glavnih univerzitetnih središč avstrijske province: v Trnavi, v Gradcu ali na Dunaju. Dva ljubljanska profesorja sta teologijo študirala tudi v Milanu in v Münchnu. To sta bila ljubljanski profesor kanonskega prava (1710–1711), Andrej Franzell, in ljubljanski profesor kazuistike (1692, 1696–1699) in minister (1710), Ljubljančan Karel Haas; oba sta zunaj avstrijske province začete študije končala na teološki fakulteti v Gradcu. Haas je resda v Ljubljani predaval kazuistiko pred obdobjem, ki ga zajema ta razprava (1692 in 1696–1699), leta 1710 pa je postal minister ljubljanskega kolegija. Njegov starejši sodelavec, mehiški misijonar Marko Kappus iz Kamne Gorice, je prehodil nasprotno študijsko pot in je v Gradcu začete teološke študije končal v Milanu.

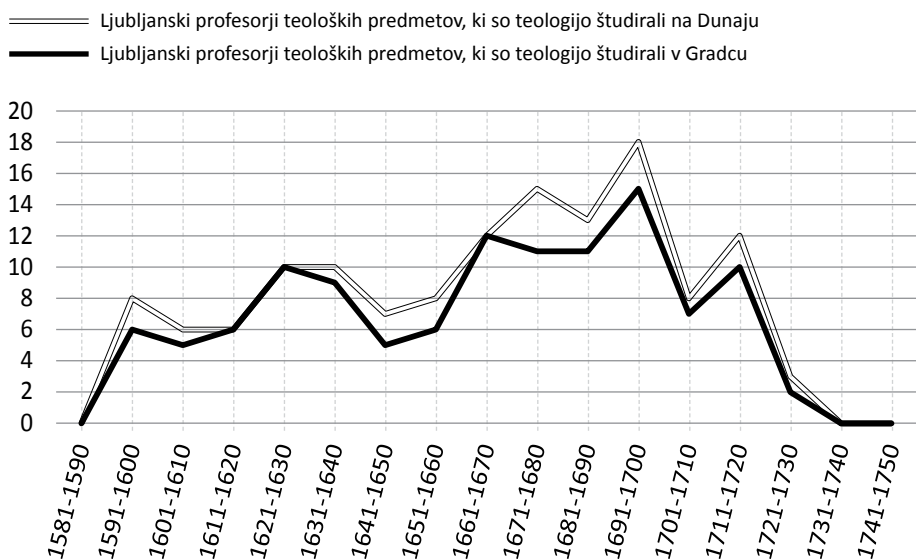
- Začetek študija teologije v Gradcu ljubljanskih jezuitov, rojenih sredi intervala na vodoravni osi
- ==== Začetek študija teologije na Dunaju
- Začetek študija teologije v Trnavi
- - - - Vseh 1704/1705–1772/1773

Graf 1: Ljubljanski jezuiti, razporejeni glede na to, katera univerza je bila njihova alma mater.

Dva ljubljanska jezuita sta študij teologije, začet v Gradcu oziroma na Dunaju, končala na *Collegio Romano*, ki je bil slej ko prej najbolj ugledna jezuitska šola. To sta bila ljubljanski profesor kazuistike med letoma 1725 in 1726, Dunajčan Franciscus Ruck (Ruckh), in Vajkard baron Hallerstein, mlajši brat slovitega kitajskega misijonarja Avguščina. Vajkard je bil jezuitski novic na Dunaju oziroma v Ljubljani kot ljubljanski absolvent filozofije (Lukács 1987, 501; *Catalogus* 1724, 32; *Catalogus* 1725, 32). Rim so seveda obiskovali tudi drugi, ljubljanski profesor filozofije (1737–1739), Franc Saleški Domazetič iz Senja, pa je v Rimu celo dočakal svoje poslednje dni. Italija je privlačila še druge ljubljanske jezuite. Ljubljanski spiritual (1709) Henrik Scholdau iz severozahodne okolice Dunaja je v Gradcu začeti in končani teološki študij vmes obiskoval v Parmi, kjer je desetletje pozneje Ljubljančan Vajkard baron Lewenberg opravil noviciat, da je lahko v Ljubljani predaval kazuistiko leta 1712/1713 in leta 1713/1714. Zunaj glavnih univerz avstrijske jezuitske province v Trnavi, v Gradcu in na Dunaju sta študirala teologijo še ljubljanski profesor gramatike (1743/1735), Korošec Matija Schwendtner, ki je v Trnavi začeti študij teologije končal v sosednjih Košicah, in vodja ljubljanskega semenišča (1715), Kamničan Majetich, ki je graški študij teologije končal v Linzu.

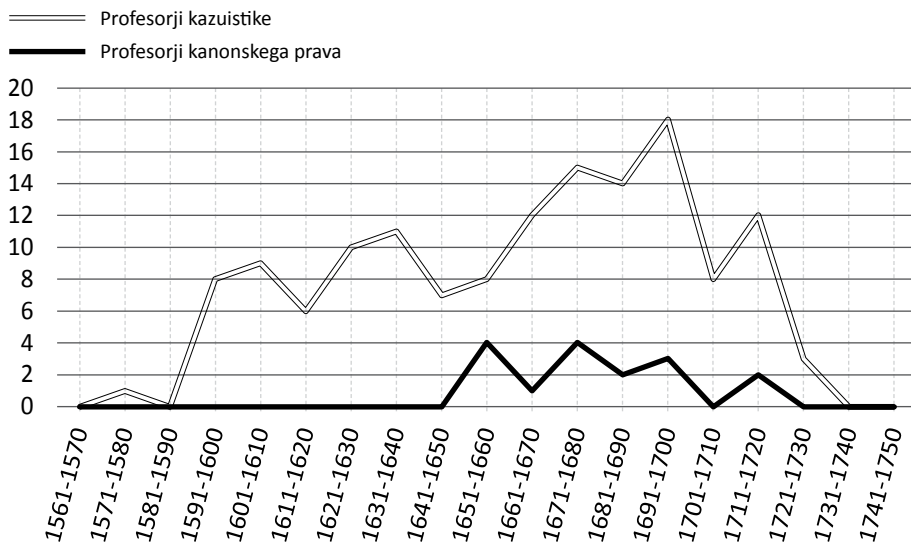
V Ljubljani je delovalo vsaj pet jezuitskih patrov, ki so teološke študije končali v Ljubljani, med njimi Gradčan Joseph Grattiwol, in to po začetnem študiju v Gradcu, Kranjčan Jožef Lovrenc Pogačnik (Pogatschnig), Kamničan Andreas Mally in bolni Braslovčan, Bartolome Hamerschegg (Hameršek). Vendar so v Ljubljani predvsem pridigali, spovedovali in svetovali; nihče med njimi ni predaval na ljubljanskih višjih študijih.

Graf 2: Ljubljanski jezuitski profesorji kazuistike in kanonskega prava, razporejeni glede na rojstno leto in glede na kraj začetega študija teologije.

Med letoma 1704/1705 in 1772/1773 je na ljubljanski teološki fakulteti predavalo devetinosemdeset profesorjev. Med njimi jih je štiriinsemdeset poučevalo kazuistiko ali pa so bili dekani profesorjev kazuistike. Petindvajset patrov je poučevalo kanonsko pravo, eden Sveto pismo, trije pa (dogmatično) teologijo. Med njimi sta dva prej predavala kazuistiko. Dvanajst profesorjev kanonskega prava je prej ali sočasno predavalo kazuistiko ali pa so bili dekani profesorjev kazuistike v Ljubljani. V Ljubljani je službovalo šest dekanov profesorjev kazuistike: Buzzi (1717 in 1723), Ljubljančan Filip Hoffstetter (1718–1720), Gabrijel Wimerl (1734–1735), Karel Tosch (1737), Karl Dillherr (1754–1759) in Anton Werntl (1760). Funkcija je bila očitno v veljavi zgolj v treh večletnih obdobjih. Buzzi in Wimerl sta prej predavala fiziko v Ljubljani, Buzzi in Dillherr pa sta pozneje postala ljubljanska rektorja. Katedra kanonskega prava je bila najuglednejša med ljubljanskimi predavateljskimi položaji, tako da so se na njej zvrstili pripadniki najpomembnejših družin, med njimi kranjski baroni Erbergi, pl. Kappusi in Jožef iz štajerske veje plemenitih Lambergov. Med tu raziskane profesorje ljubljanske teološke fakultete nismo šteli Vipavca Simona Karchnerja in Haasa, ki sta kazuistiko predavala v Ljubljani konec 17. stoletja, v tu obravnavanem obdobju pa je bil prvi ljubljanski rektor, drugi pa minister.

Domala polovica ljubljanskih profesorjev kazuistike iz obdobja 1704/1705–1772/1773 je začela študirati teologijo na Dunaju, eden manj v Gradcu, le trije pa v Trnavi. Med vsemi profesorji ljubljanske teološke fakultete iz obdobja 1704/1705–1772/1773 je le Dunajčan Andrej Osminka ves teološki študij opravil v Trnavi; Franc Ksaver Obermayr in Franc Ksaver Schickmayr sta začete graške študije končala v Trnavi, Janez Krstnik Cortivo je trnavski študij končal v Gradcu, Frančišek Hofer pa na Dunaju.

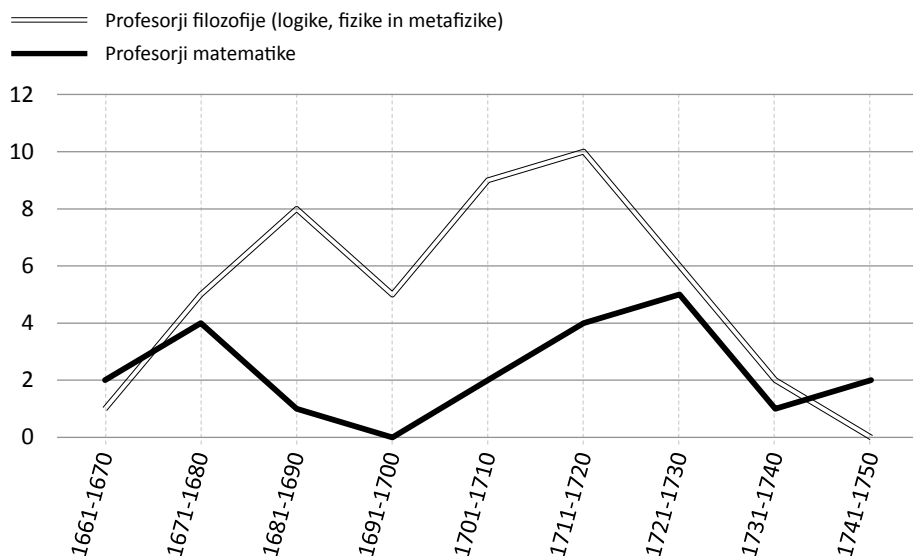

Graf 3: Primerjava med ljubljanskimi jezuitskimi profesorji teologije, razporejenimi po desetletjih, v katerih so bili rojeni.

Vsi ljubljanski profesorji kanonskega prava so začeli študirati teologijo v Gradcu ali na Dunaju, razen Hoferja. Podobno kakor Schickmayr je Celovčan Jožef Thais (Thais, Theiss, Teiss) graške teološke študije nadaljeval v Trnavi, vendar pa je doktoriral na Dunaju. Leopold Rackensperger je na Dunaju začeti študij kronal s trnavskim doktoratom. Dunajski študij teologije bil zelo privlačen za prihodnje ljubljanske profesorje kazuistike in kanonskega prava, saj so ga obiskovali mnogo pogosteje od preostalih ljubljanskih jezuitov. Po drugi strani so edini ljubljanski profesor Svetega pisma in vsi trije ljubljanski profesorji dogmatične teologije študirali bogoslovje samo v Gradcu.

3. Ljubljanski staž in strokovna usposobljenost profesorjev ljubljanske teološke fakultete

Številni profesorji kanonskega prava (Dunajčan Mihael Hoffman, Thais, Buzzi, Videmčan Daniel Sarmeda, Avstrijec Ferdinand Fillnbaum (Fillenbaum), Ljubljančan Sigismund Prembsl) in profesorji kazuistike so v Ljubljani predavali le dva semestra. Drugi so ljubljanske teološke katedre obdržali cela desetletja. Tako je ljubljanski rektor, domačin Karel Enders, predaval kanonsko pravo v Ljubljani od leta 1712/1713 malodane do smrti 8. 11. 1727. Jurij baron Erberg je kazuistiko predaval leta 1710/1711 in leta 1711/1712, ob Franzellovi usodni bolezni pa ga je nadomeščal tudi kot profesor kanonskega prava. Vnuk Jurijevega brata, poznejši apostolski notar Janez Jožef Lucius baron Erberg, je v Ljubljani predaval obenem kazuistiko in kanonsko pravo od leta 1754/1755 do prepovedi jezuitskega reda.

Graf 4: Profesorji na jezuitski filozofski fakulteti.

Lamberg je po uvodnem predavanju kazuistike leta 1733/1734 obdržal katedro za kanonsko pravo od leta 1739/1740 do leta 1746/1747. Mlajši brat graškega matematika Josepha Maistra (*6. 11. 1714, Gradec; SJ 1729, Gradec; † 1777) Anton Maister je v Ljubljani predaval kazuistiko od leta 1748/1749 do leta 1761/1762, Dunajčan Franc Ksaver Schickmayr od leta 1750/1751 do leta 1759/1760, Inocenc baron Taufferer pa od leta 1758/1760 do leta 1766/1767. Nekateri so se na ljubljansko katedro za kazuistiko vrnili, potem ko so si predavateljskih izkušenj pridobili na drugih fakultetah, med njimi Buzzi, Janez (Andrej) pl. Kappus, Gradčan Jožef Warnhaus in Janez Nepomuk Untersinger iz Velesovega.

Prav vsi ljubljanski profesorji kanonskega prava so imeli predavateljske izkušnje na katedrah za filozofijo. Tako je Adam Fenzl, ljubljanski profesor kazuistike leta 1737, predaval fiziko študentom drugega letnika filozofije v Budi leta 1734/1735. Med ljubljanskimi profesorji kazuistike poprej profesure iz filozofije niso imeli le Ljubljančan Filip Hoffstetter, avstrijski provincial Paul Zetlacher (Zeitlacher), Joseph baron Hainzman, Ignac Kern in Dunajčan Janez Hiedl. Hoffsteter je resda v Celovcu leta 1700/1701 predaval etiko pred prihodom v Ljubljano, filozofije pa ni poučeval.

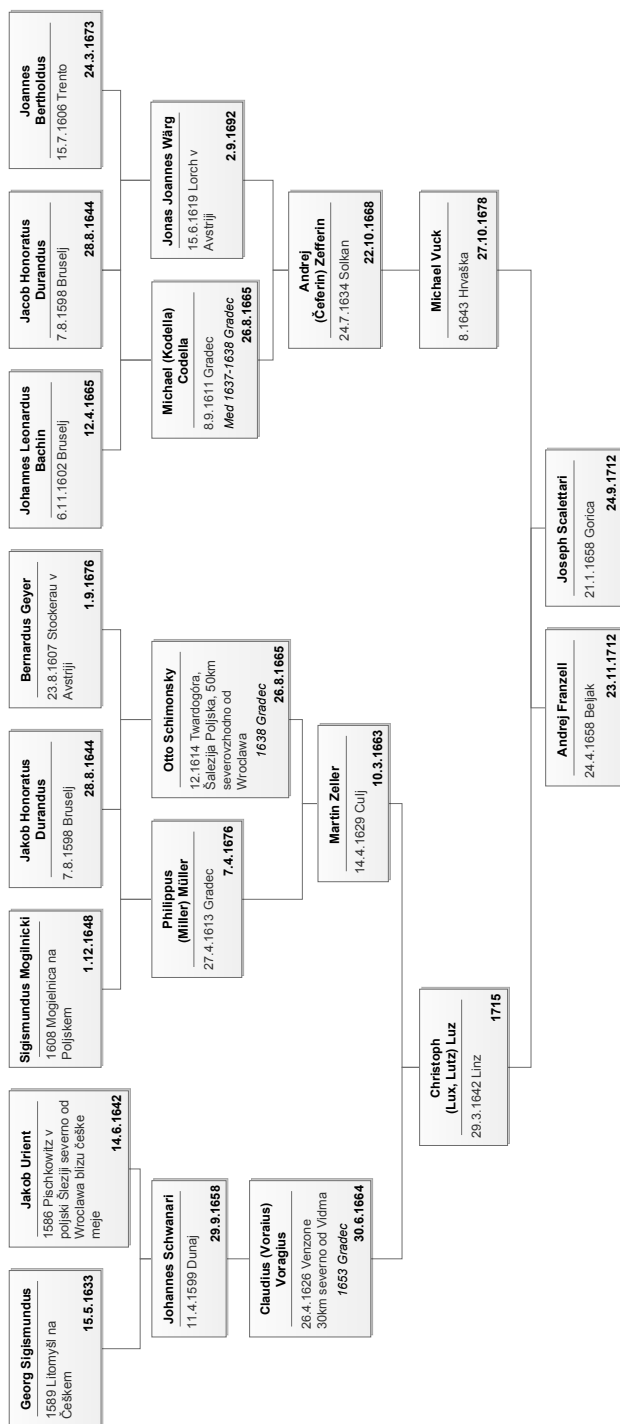
Številni profesorji z ljubljanske teološke fakultete so prej v Ljubljani in drugje predavali matematiko, med njimi profesorji kazuistike Janez Andrej pl. Kappus (1711–1731) v Zagrebu (1704–1706), Janez Thullner na Dunaju, Novomeščan Karel Tosch v Gradcu, v Celovcu in v Trnavi, Albert Socher in Buzzi v Celovcu, Anton Meak (Meack, 1743) in Ignac pl. Rosenberger (Rosenbergen, 1767) ter profesor kanonskega prava Franzell. Meak je v Celovcu objavil knjižico o sv. Janezu Nepomuku, nato pa je prav tam predaval fiziko (1732/1733) in matematiko (1734/1735–

1736/1737). Rosenberger je predaval matematiko v Ljubljani (1762–1763) in v Celovcu (1764); po Schöttlovi smrti je nadaljeval njegova predavanja iz fizike v Ljubljani od začetka novembra 1777 do konca februarja 1778. Nekdanja pomožna predavatelj (repetitorja) matematike na Dunaju leta 1706 oziroma 1722–1723, Jurij Egerer in Albert Socher, sta med profesorji na ljubljanski jezuitski teološki fakulteti matematiko predavala najdlje. Ljubljanski profesor kazuistike (1744) Jurij Egerer je med letoma 1713 in 1723 poučeval v Celovcu, Ljubljani, Gradcu in v Linzu, Socher pa v Linzu od leta 1732 do leta 1743, s presledkom, med katerim je predaval fiziko in filozofijo v Ljubljani. Zanimivo je, da prav profesorja matematike in fizike z najdaljšim stažem med profesorji na ljubljanski teološki fakulteti, Egerer in Rosenberger, nista zapustila danes ohranjenih del. Socher je pisal o svetnikih Kozmu in Damjanu, ne pa o matematičnih vedah. Podobno nima literarne zapuščine nekdanji Socherjev sošolec dunajski repetitor matematike (1723), Anton Kappler, ki je predaval matematiko v Gradcu v letih 1733 in 1734, fiziko pa v Linzu leta 1736. Kappus je poučeval matematiko v Zagrebu leta 1706, v Ljubljani pa je zapisal eno redkih ohranjenih predavanj kazuistike leta 1745. Ljubljanski profesor kazuistike (1719 in 1720), Ignac Dinzl pl. Angerburg, je bil profesor matematike v Gradcu (1711); svoja goriška predavanja iz filozofije je kronal z objavo izpitnih tez. Kappusovih in Dinzlovih objav Stoeger in Sommervogel ne navajata (Kappus, 1710; Dinzl 1713; Pascoletti 1992, 107; 109). Dinzl je bil bratranec Antona Erberga, Anton pa ga je nasledil kot ljubljanski rektor.

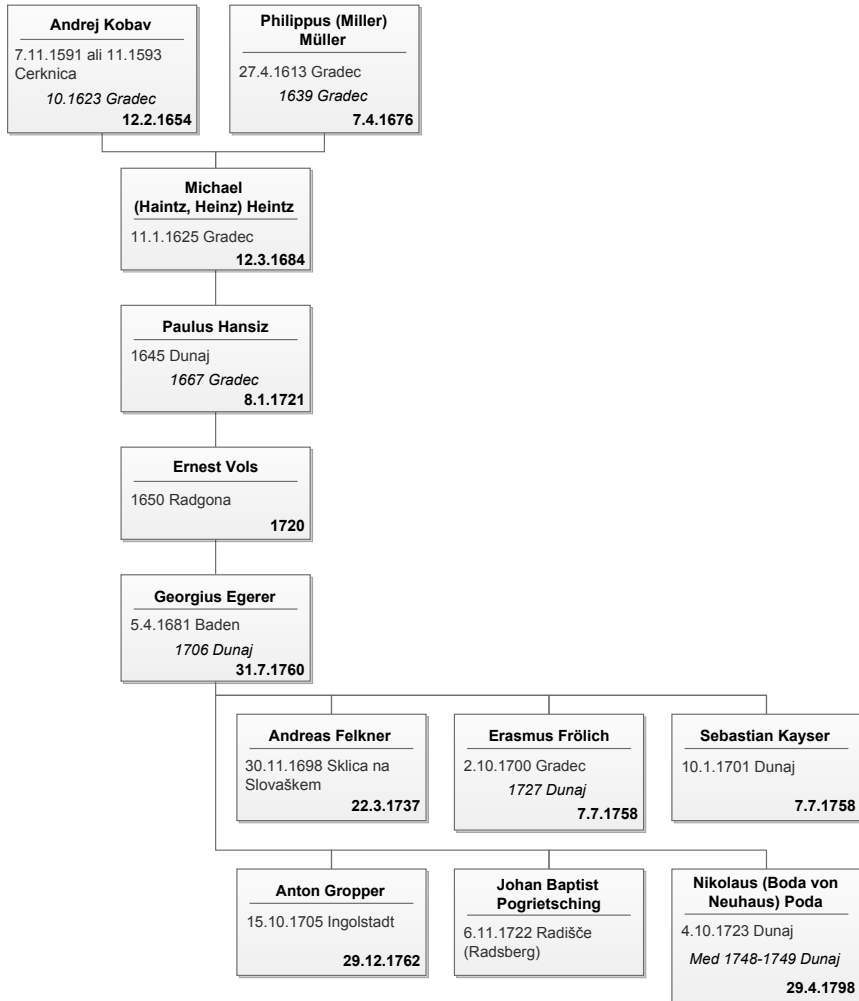
Posebno znameniti so bili nekdanji profesorji in repetitorji matematike, saj jih je kar štirinajst predavalo na ljubljanski teološki fakulteti, med njimi trije (nekdanji) ljubljanski profesorji matematike, Thullner, Georg Egerer in Ignac Rosenberger. Štiriinosemdeset nekdanjih profesorjev fizike je predavalo na ljubljanski teološki fakulteti, to je bilo 94 % vseh ljubljanskih profesorjev teološke fakultete. Med njimi je bilo devetnajst nekdanjih ljubljanskih profesorjev fizike. To so bili ljubljanski profesorji kazuistike, Sigmund pl. Jenčič, Anton Jankovič, Janez Barbolan, Gabriel Wimerl (Wimmerl), Janez Krstnik Mayr (*1686), Anton Stancker, ljubljanski rektor Peter Buzzi, provincial Paul Zetlacher, ljubljanski rektor Ernest baron Apfaltrer, Albert Socher, Janez Nepomuk Bottoni, Anton Maister, Ignac grof Rasp in Ignac baron Taufferer, ljubljanska profesorja kazuistike in kanonskega prava, Ferdinand pl. Rain in rektor Jožef de Giorgio, ljubljanska profesorja kanonskega prava, ki nista prej predavala kazuistike, Sigismundus Prembsl in Jožef Thais (Thais, Theiss, Teiss), in ljubljanski profesor dogmatične teologije Pogrietschnig.

Ljubljanski profesor Svetega pisma, Andrej Mägerl, in vsi ljubljanski profesorji (dogmatične) teologije, Pogrietschnig, Wanggo in Rosenberger, so prej predavali filozofijo. Wanggo in Rosenberger sta najprej v Ljubljani predavala kazuistiko (1766/1767), nato pa dogmatično teologijo do leta 1773.

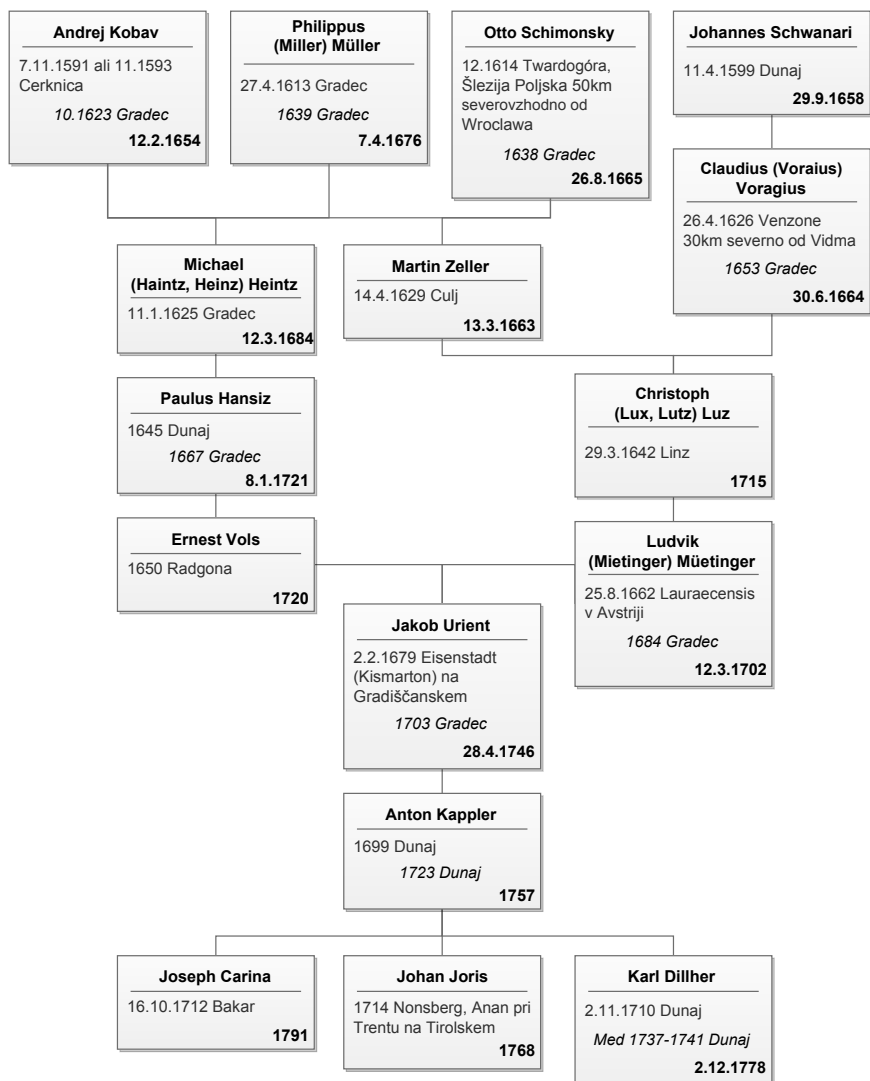
Po smrti Jurija Haidta je njegovo celovško matematično katedro leta 1699 prevzel njegov koroški rojak Andrej Franzell (* 1658 Beljak; SJ 1673 Celovec; † 1712 Ljubljana), poznejši ljubljanski profesor kanonskega prava. Franzell na drugih kolegijih ni poučeval matematike, a je skupaj sedem let predaval filozofijo s fiziko v Linzu, v Gradcu in v Celovcu. V devetdesetih letih 17. stoletja je objavil matematično delo

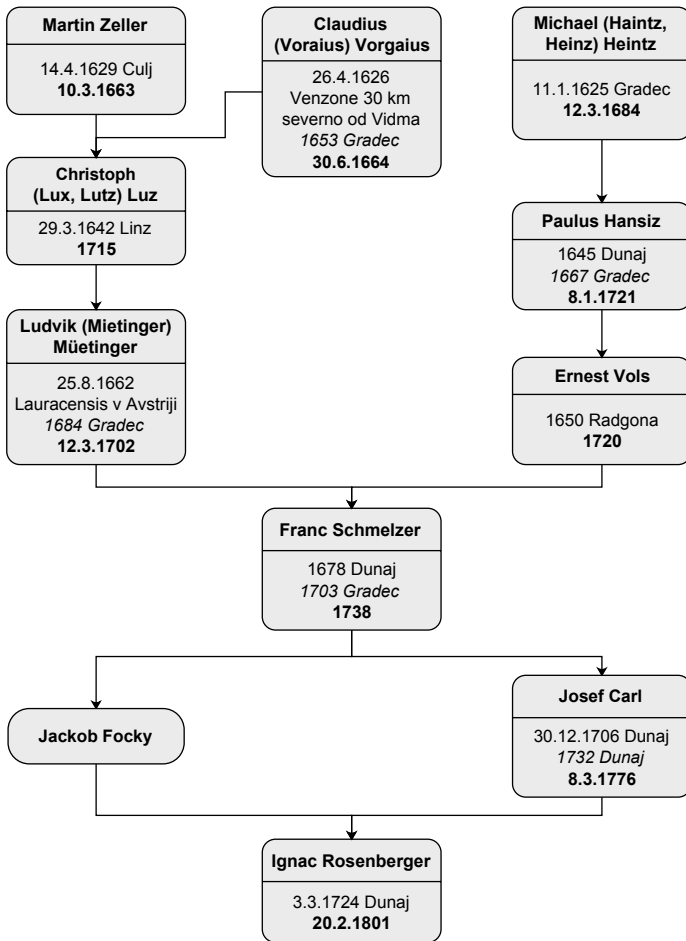
Slika 1: Akademske prednike ljubljanskega profesorja kanonskega prava, Beljačana Andreja Franzella, med njimi Solkanec Andrej Čeferin.

Slika 2: Akademske prednike in potomce ljubljanskega profesorja kazuistike Egererja, med njimi Cerkničan Kobav, Radgončan Vols in Pogrietschnig iz koroških Radiš.

Slika 3: Akademske prednike in potomce ljubljanskega profesorja kazuistike Kapplerja. Med potomci sta bila Jožef Carina iz Bakra in ljubljanski rektor, fizik Karl Dillherr.

Slika 4: *Akademski predniki ljubljanskega profesorja kazuistike in dogmatične teologije Rosenbergerja.*

ob številnih teoloških spisih. Dve leti pred smrtjo je bil profesor kanonskega prava in knjižničar kolegija v Ljubljani, vendar za zdaj ni znana nobena knjiga z njegovim lastniškim vpisom. Po Franzellovem odhodu za profesorja bogoslovja in knjižničarja v Passau kar celo leto niso mogli najti novega celovškega profesorja matematike (Lukács 1987, 364; Franzell 169?).

4. Objavljena dela ljubljanskih profesorjev teologije

Med ljubljanskimi jezuitskimi patri in magistri iz obdobja od leta 1704/1705 do leta 1772/1773 jih je tretjina (170) svoja dela zapisala v danes znanih knjigah, čeprav so nekatere med njimi ostale v rokopisih. Največ so pisali ljubljanski jezuiti, ki so v red vstopili na prelomu iz 17. v 18. stoletje. Med devetinosemdesetimi profesorji teološke fakultete v obdobju od leta 1704/1705 do leta 1772/1773 jih je kar enainpetdeset spisalo danes ohranjene knjige (57 %); popis danes znanih Sommervoglovih in Stoegerjevih tiskanih ali rokopisnih del je dopolnjen z ljubljanskimi viri. Med petindvajsetimi ljubljanskimi profesorji kanonske prava jih je šestnajst zapustilo pisana dela (64 %), to je bilo domala dvakrat več od povprečja pri ljubljanskih jezuitih. Med pisci je bil edini ljubljanski profesor Svetega pisma, prav tako pa dva od treh profesorjev teologije; morebitna dela dolgoletnega profesorja Rosenberga namreč niso v evidenci. Številni profesorji ljubljanske teološke fakultete so objavljali matematična dela, med njimi Avstrijca Frölich in Thullner, Korošec Franzell, Dolenjca Taufferer in Tosch. Nedvomno so bili profesorji ljubljanske teološke fakultete najbolj izobraženi med ljubljanskimi jezuiti; zato so seveda tudi največ pisali. Štirinajst od vseh ljubljanskih jezuitskih dvainštiridesetih piscev o teologiji je predavalo na teološki fakulteti od leta 1704/1705 do leta 1772/1773, prav tako pa štirinajst od vseh osemtridesetih piscev o fiziki in pet od dvajsetih piscev o matematiki.

Prvi ljubljanski profesor kanonskega prava Gabrijel Frölich (* 1657 Dunaj; SJ 1673; † 1725) je bil starejši sorodnik Erasmusa Frölicha (Fröhloch, * 1700 Gradec; SJ; † 1758), enega najznamenitejših profesorjev matematike v avstrijski jezuitski provinci. Tudi Gabrijel Frölich seveda ni bil od muh, saj je predaval triletno filozofijo s fiziko v Gradcu (1686–1689) in na Dunaju (1690–1693), tik pred prihodom v Ljubljano pa je bil med letoma 1698 in 1704 dekan dunajske filozofske fakultete. Čeprav je bil ljubljanski profesor kanonskega prava, prefekt dijakov (šole) in spovednik zgolj dve leti, je bil njegov ugled tolikšen, da je bila prihodnost katedre zagotovljena tudi njegovim manj znamenitim naslednikom. Objavil je tri knjige, med njimi morda najbolj odmevno vojaško arhitekturo na temeljih uporabne matematike; v njej je povzel svoja dunajska predavanja fizike iz leta 1690/1691. Ilustrirano izdajo na enaindevetdesetih straneh so omogočili bogati študentje, med njimi trije grofje in dva barona. Frölich je svoja izvajanja utemeljil na delih glavnega antverpenskega jezuitskega matematika, Adréasa Tacqueta (* 1612; SJ 1629; † 1660), in na vojaški arhitekturi marsejskega raziskovalca gibanja voda v rekah in kanalih, Clauda François Milleta Dechalesa (* 1621 Chambéry, 100 km vzhodno od Lyona; SJ 1636; † 1678 Torino). Ljubljanski jezuiti so Dechalesovo delo resda

že poznali, saj so si ga štiri leta po natisu priskrbeli goriški jezuiti in ga nato podarili Ljubljčanom. Knjigo danes hrani NUK kot najstarejše matematično delo z datiranim lastniškim vpisom v ohranjenem delu nekdanje jezuitske knjižnice.

Frölichova izjemna učenost je v Ljubljani utrla pot briljantnemu Gruberjevemu raziskovanju voda, ki je strlo marsikateri oreh na Kranjskem šest desetletij po Frölichovem odhodu. Seveda pa se prvi ljubljanski profesor kanonskega prava G. Frölich ni držal zgolj jezuitskih piscev, temveč je upošteval tudi načrtovanja gradov vojaškega inženirja in maršala v armadi Ludvika XIV., Sébastiena le Prestre de Vubana (* 1633; † 1707). Frölich je svojim predavanjem dodal še logaritemske tabele (Frölich 1691, 30; 79; Dechales 1674; Sommervogel 3: 1027–1028; Stoeger 1855, 92), ki jih je bržkone med prvimi predstavil ljubljanskim kolegom.

Najpomembnejša pisca matematičnih del med profesorji ljubljanske teološke fakultete sta bila provincial Thullner in Novomeščan Tosch. Aleš Žiga Dolničar (* 1685; † 1708) je leta 1703 in 16. 3. 1704 v Gorici zapisal fizikalna predavanja svojega profesorja Thullnerja. Po odhodu iz Gorice je Thullner še tri leta poučeval filozofijo in matematiko v Linzu. Ob poučevanju matematike na Dunaju med letoma 1708 in 1713 je vmes leta 1709 predaval matematiko in kazuistiko na ljubljanskem kolegiju. Med njegovimi ljubljanskimi študenti matematike in fizike so bili starejši brat ljubljanskega rektorja Antona, ljubljanski kanonik Janez Ernest Erberg, Lovrenc Daniel pl. Wolbiz (Wolwitz (Wollwitz)-Wallerbach, † 5. 6. 1746 Cerklje na Gorenjskem) in Ivan Dizma Florjančič. Ob svojem končnem izpitu pri Thullnerju sta prva dva izdala matematične vaje o katoptriki in o vzrokih za odboj žarkov od gladkih zrcal, ki so najstarejše ohranjene (fizikalno-matematične) izpitne teze z ljubljanskega kolegija. Po poučevanju v Ljubljani se je Thullner vrnil na Dunaj in tam leta 1711 objavil *Poskuse v geometriji*. Med opisom triangulacije in geodetskih meritev se je skliceval tudi na kitajsko tradicijo po poročilih jezuitskega misijonarja Johana Schrecka Terrentiusa, poslanih Keplerju. Dne 18. 3. 1728 je provincial Thullner skupaj s pomočnikom Frančiškom Molindesom iz Mainza obiskal ljubljanski kolegij (Thullner 1703; Thullner 1709; Thullner 1711, 6; Diarium 1296r). Nečak Janeza Ernesta Erberga, Avguštin Hallerstein, je tisti čas, leta 1727/1728, predaval retoriko v Ljubljani, pozneje pa je iz Portugalske in iz Kitajske večkrat pošiljal Thullnerju okrasne risbe in mu poročal kot avstrijskemu provincialu.

Thullnerjevo delo v geometriji je nadaljeval Novomeščan Karel Tosch, ljubljanski profesor začetnih razredov (1710–1712), ki je na ljubljanskem kolegiju umrl kot dekan profesorjev kazuistike. Tosch je uporabljal Kopernikove prijeme pri pojasnjevanju Evklidovih in Arhimedovih idej četrto stoletja, preden je bilo to formalno dovoljeno. Geometrijo in algebro je predstavil v dialogu med Luciliusom in Mariusom ob štiriinšestdesetih ilustracijah, objavljaj pa je tudi dela o geometriji in o kronologiji (Tosch 1730, 1; Tosch 1725; Lukács 1988 3: 1723; Sommervogel, 8: 158; Stoeger 1855, 1167–1168).

Karl Enders je svoja fizikalna predavanja zapisal ob koncu svojega poučevanja v Trnavi, Buzzi v Celovcu, Anton Stancker v Ljubljani, Dinzl in Sarmeda v Gorici, Ignac Jagerhueber (Jägerhueber) pa v Gradcu.

Preglednica 1:

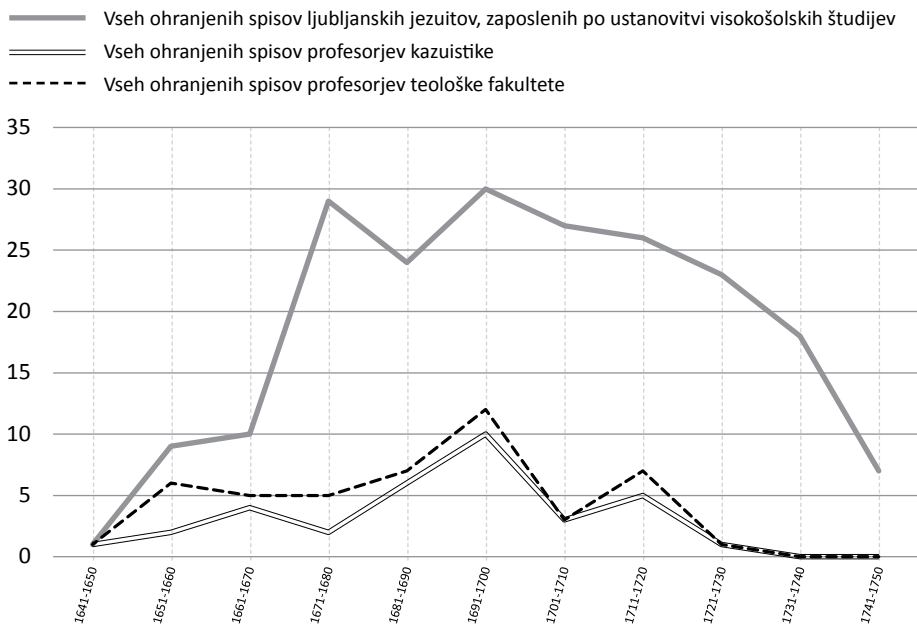
- * V krepkem tisku profesorji ljubljanske teološke fakultete, podčrtani tisti, ki so predavali le kanonsko pravo, ležeče pisani ljubljanski profesorji fiziki, profesorji matematike z velikimi črkami.

Ime*	Prevladujoča tema pisanja (fizika, matematika, teologija)
Gabriel Frölich	M: arhitektura
Franc Breckerfeld	M: sončne ure
Andrej Franzell	M: astronomija
THULLNER	M: geometrija
Janez Dizma Florjančič de Grienfeld	M: astronomija
FRANZ SCHMELZER	M: učbenik matematika-sončne ure
Frančišek Dolfin	M: matematika, fizika
<i>Janez Mayr (* 1693)</i>	M: kronologija
Avguštin Hallerstein	M: astronomija, statistika kitajskega prebivalstva
Janez Krstnik Praescheren	M: astrologija
rektor Frančišek Staindl	M: kronologija
Karel Tosch	M: geografija kronologija
Primož Laurenziz	M: kronologija
<i>Jernej Muligh</i>	M: učbenik računstva
JANEZ SCHÖTTL	M: astronomija
Karel Taupe	M: izpitne teze
Leopold Apfaltrer	M: meroslovje, agronomija
Jožef Lussner	M: učbenik aritmetike
Inocenc Taufferer	M: učbenik računanja
MIHAEL SCHMIDT	M: izpitne teze
Skupaj pisci o matematiki med ljubljanskimi jezuiti od leta 1703/1704 do leta 1772/1773: 20	5 ljubljanskih profesorjev na teološki fakulteti, od njih dva, ki sta predavala le kanonsko pravo. Trije profesorji fizike, med njimi eden profesor kazuistike. Štirje profesorji matematike, med njimi eden profesor kazuistike.
Gerardus Hilleprandl (Hilleprandt)	F: Gerardus Hilleprandl (Hilleprandt) proti Descartesu
<i>Gabriel Kereskényi</i>	F: Aristotelova fizika
FRANC KSAVER BENICZKI (BENISSKI, BENITSSKI)	F: izpitne teze, Franc Ksaver Beniczki (Benisski, Benitsski)
<i>SEBASTIAN STAINER</i>	F: astronomija, sončne ure
Karl Enders	F: filozofska fizika
Anton Erberg	F: učbenik
Janez Erberg	F: njegov študentski sklepni izpit iz optike
Dinzl	F: izpitne teze
<i>Janez Kaugg</i>	F: rokopis predavanj
Janez Barbolan	F: promocija Fabrijevega dela
Janez Mayr (*1686) , služboval v Ljubljani v letih 1721–1723, 1730	F: Aristotelova fizika
Anton Stancker (*1682) , služboval v Ljubljani v letih 1722–1725, 1728	F: rokopisi predavanj
<i>Frančišek Pasperg</i> , služboval v Ljubljani v letih 1723–1725	F: rokopisi predavanj
Peter Buzzi	F: rokopisi predavanj
<i>Jurij Schniderschiz</i>	F: izpitne teze
Jožef Reichenau	F: atmosfera

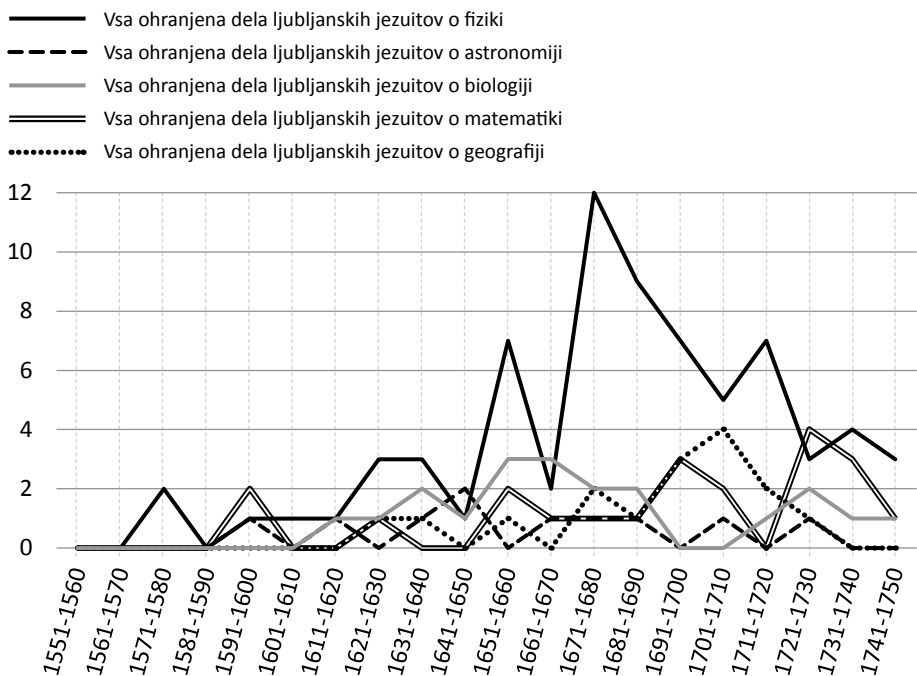
Ime*	Prevladujoča tema pisanja (fizika, matematika, teologija)
Jožef Thais	F: predavanja
Leopold Prandtner	F: filozofija znanosti
Jakob Vogl	F: izpitne teze o geologiji in o kozmologiji
Jožef Ravina	F: izpitne teze
Franc Ksaver Socher	F: urednik zbirke pisem jezuitskih misijonarjev
Daniel Sarmeda	F: izpitne teze
Frančišek Ginthör	F: promotor natisov Boškovičevih del
<i>BERNARDIN ERBERG</i>	F: magneti
<i>Janez Gallyuff (Galjuf)</i>	F: izpitne teze
Ignac Jagerhueber	F: promotor ponatisa Casatijeve knjige o ognju
Anton Purgstall	F: elektrika
<i>Franc Tricarico</i>	F: promotor izdaje Regnaultove fizike
Leopold Biwald	F: učbeniki
<i>Matija Rieberer</i>	F: izpitne teze
<i>Jožef Engstler</i>	F: filozofija znanja
Pogrietschnig	F: izpitne teze
Karl Dillherr	F: promotor barometra
<i>Gabrijel Gruber</i>	F: magneti
Gregor Schöttl	F: izpitne teze, urednikovanje
Ignac Rasp	F: izpitne teze
<i>Maksimilijan Moravčer</i>	F: predavanja v rokopisu
Rektor Kristjan Rieger	F: elektrika, arhitektura, astronomija
Skupaj pisci o fiziki med ljubljanskimi jezuiti od leta 1703/1704 do leta 1772/1773: 38	14 ljubljanskih profesorjev teološke fakultete, od katerih so štiri predavali samo kanonsko pravo. 20 profesorjev fizike ali in mehanike, med njimi osem profesorjev kazuistike in fizike, trije profesorji matematike, med njimi eden profesor fizike.
Simon Karchne	T: juridična, moralna
Rektor Maksimilijan Galler	T: polemika
Mihael Hoffmann	T: Seneka, kristjan
Karel Pfeiffersberg	T: svetniki, puščavniki kot srebrni Cerkve
Karel Haas	T: koroški duhovniki
Janez Andrej Kappus	T: kazuistika
Filip Hoffstetter	T: zakrament poroke
<i>Wolfgang Valvasor</i>	T: mentor doktorata v Trnavi
Bernard Khabes	T: evharistija proti Turkom
Sebastijan Kayser	T: sv. Marija (študentske teze)
Leopold Fischer	T: svetniki, hvalnice cesarjem in nadškofom (25 knjig)
Leopold pl. Herberstein	T: slavnostni govor o srcu Jezusovem
Anton pl. Hallerstein	T: sv. Katarina
Wolfgang Mordax	T: prevod Alvarezove etike
Anton Maurisberg (Mavrišič)	T: Marija, sv. Stanislav Kostka
Sigismund Liechtenberg	T: elegija Mariji
Anton Werntl	T: spor zahod : vzhod
Joannes Baptist Vintler	T: sveto leto
Jožef Lamberg	T: devica Marija
Matija Schwendtner	T: transilvanski vodilni duhovniki (študentske teze)

Ime*	Prevladujoča tema pisanja (fizika, matematika, teologija)
Jurij Roman	T: pravo, zakramenti
<i>Anton Schinerer</i>	T: žalostna Mati
Ignatius Ferner	T: govori
Adam Fenzl	T: kanonske teze
Albert Socher	T: sv. Kozma in Damjan
Anton Meak (Meack)	T: sv. Janez Nepomuk
Frančišek Szdellar	T: filozofija, Japonska in Kitajska
Anton Maister	T: proslave
Hieronim Rechpach	T: urednik knjige o reformaciji
Caetanush Rechbach (Rechenpach, Rechpach)	T: statistika piscev dunajske univerze, govor ob vstopu plemkinje v samostan
Andreas Heckl	T: večne resnice
Georg Döller	T: sv. Janez Nepomuk
Franc Ksaver Schickmayr	T: Marija
Franciscus Parxl (Präxl)	T: sv. Frančišek Ksaverij
<i>Ignatius Redlhamer (Redelhamer, Redlhammer)</i>	T: Biblija
Ignatius (Georgius) Traunpauer	T: Biblija
dunajski nadškof Sigismundus (Anton) Hohenwart (Hohenwart)	T: pastirska pisma
Ferdinand Fillnbaum (Fillenbaum)	T: ljubezen sveta in profana
<i>Johan Batist Obermayr</i>	T: dunajske izpitne teze
Joseph Prechler	T: strpnost in poklicanost svetnikov
Andrej Osminka	T: govori
Josef Häsl	T: Josef Häsl, slovenska
Michael Werdnig (Werdnigg, Brdnik)	T: polemika proti Eybelsu
Ljubljanski škof Anton Kautschitsch (Kavčič)	T: sv. Ciril in Metod, Frančišek Ksaverij
Skupaj pisci o teologiji med ljubljanskimi jezuiti od leta 1703/1704 do leta 1772/1773: 44	15 ljubljanskih profesorjev na teološki fakulteti, od katerih sta dva predavala samo kanonsko pravo, pet profesorjev fizike, med njimi eden profesor kazuistike in fizike

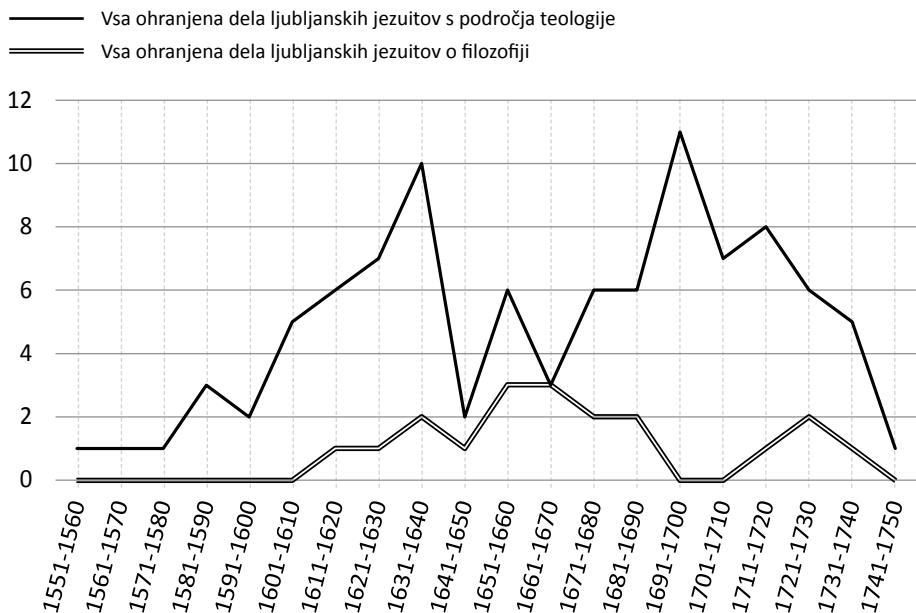
Tabela 4: Ohranjena dela ljubljanskih jezuitskih profesorjev, ki so predavali med letoma 1704/1705 in 1772/1773.

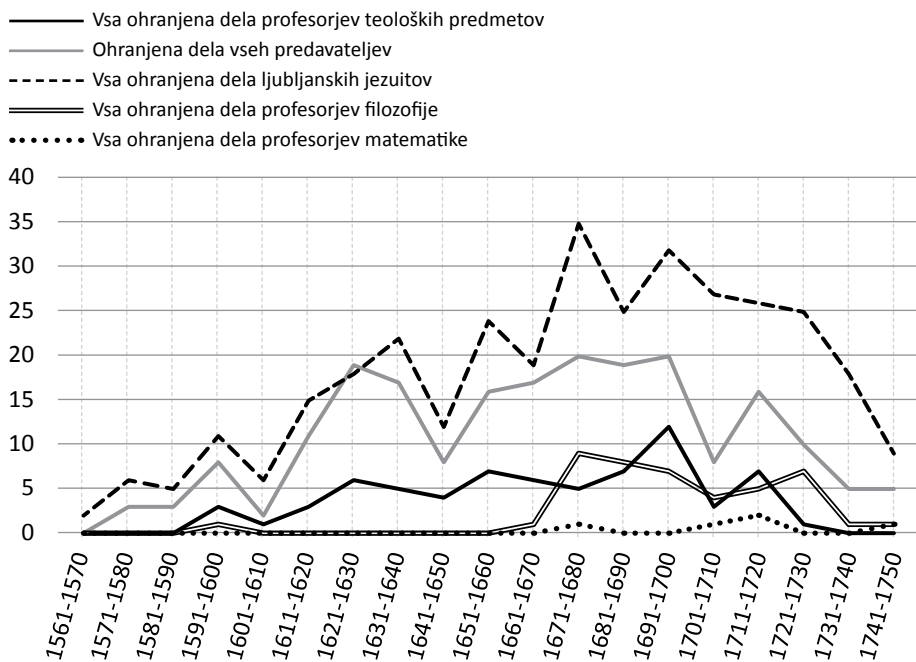
Graf 5: Ohranena dela profesorjev ljubljanske teološke fakultete.

Graf 6: Naravoslovna področja pisanja ljubljanskih jezuitov.

Graf 7: Teološka in filozofska področja pisanja ljubljanskih jezuitov, razporejena po dekadah njihovih rojstev.

Graf 8: Ohranjena dela ljubljanskih profesorjev, razporejena po desetletjih, v katerih so bili pisci rojeni.

5. Modra kri profesorjev ljubljanske teološke fakultete

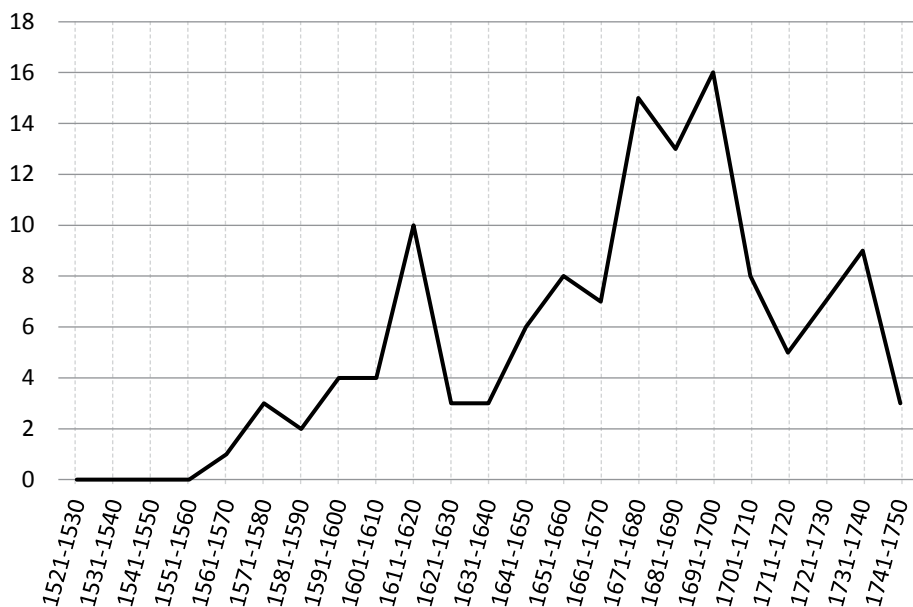
Uradni jezuitski popisi niso navajali plemiških nazivov članov reda. Zato je morebitno »modro kri« posamezni jezuitov včasih težko določiti, še posebno za jezuite zunaj Kranjske. Seveda pa jezuitski dnevniki in letopisi redno navajajo plemiške nazive »zunanjih« obiskovalcev, saj so se jezuiti nedvomno dobro zavedali prestižnosti plemiških naslovov v tedanji Evropi.

Med 660 ljubljanskimi jezuiti iz obdobja od leta 1703/1704 do leta 1772/1773 jih je bilo vsaj triindevetdeset plemiškega rodu, med njimi dobri dve tretjini (64) Kranjcev; enainštirideset jih je bilo Ljubljančanov. Knezi v glavnem niso vstopali med jezuite. Grofov je bilo le osem, med njimi Ljubljančan Rasp, trije Hohenwarti s Kolovca, Sigismund Liechtenberg z Ortneka, Lamberg, Heribert Auersperg s Šrajbarskega Turna in Videmčan Sarmeda. Baronov je bilo trikrat več kakor grofov, še poltrikrat toliko pa je bilo ljubljanskih jezuitov iz nižjega plemstva. Sedem baronov je bilo Erbergov, ob njih pa še štirje sinovi baronic Erbergovih: pl. Dinzl, bratranec ljubljanskega rektorja Adama Erberga, Sigmund pl. Jenčič, in dva barona Hallersteina. Ljubljanski jezuit je bil tudi njun mrzli bratranec, Anton Hallerstein iz celovške veje. Trije matematično dobro podkovani jezuiti so bili baroni Apfaltrerji z Grmač v Zavrstniku.

Dunajčan de Rosenberger (Rosenbergen) je v domačem mestu študiral sintakso (30. 11. 1735) kot navaden plemič, čeprav mu je Schiviz pripisal naslov »Ignac grof Rosenberg« ob smrti v Ljubljani, ki jo je datiral deset dni prezgodaj, dne 10. 2. 1801; pokojniku je prisodil le 62 let in ga s tem pomladil za poldrugo desetletje (Mühlberger 2011, 173, 428; Schiviz 1905, 228). Mešanje priimkov Rosenberg in Rosenberger je bilo značilno tudi za dunajske krstne zapise onih dni. Rosenbergerjev krstni zapis ni razviden v prvih dvajsetih dunajskih okrajih; za tedanje plemstvo krsti v zasebnih cerkvicah niso bili nič nenavadnega, kakor je nedavno pojasnil dr. Boris Golec ob raziskavah krstov otrok Janeza Vajkarda Valvasorja. Rosenbergerjeve službe po prepovedi jezuitov niso ciljale tako visoko kakor zaposlitve njegovih donedavnih jezuitskih sobratov, grofa Heriberta Auersperga in barona Ignaca Tauffererja; to pa prav tako potrjuje, da ni sodil k najvišjemu plemstvu.

Devetintrideset ljubljanskih jezuitov modre krvi je svoja dela zapisalo, to pa ni veliko pogosteje od njihovih sodelavcev meščansko-kmečkega rodu. Kljub izredno dobri izobrazbi visoki plemiči niso radi tiskali svojih del; raje so imeli neposredne komunikacije s sebi enakimi velikaši, saj je bil njihov svet vrednot povsem nepriemerljiv z vodilom sodobnih znanstvenikov »*Publish or perish*«. Tako so, denimo, najpomembnejši kranjski plemiči Auerspergi objavili le malo tiskanih knjig; morebitna dela njihovega edinega jezuita grofa Heriberta danes niso v evidenci. Po prepovedi jezuitov je Heribert postal ljubljanski kanonik in mestni župnik.

Devetindvajset plemičev je predavalo na ljubljanski teološki fakulteti; med njimi jih je devetnajst v Ljubljani predavalo fiziko, le štirje pa matematiko. Matematično-tehnične vede tedanjih dni so bile očitno bolj pisane na kožo napredujočemu meščanstvu in kvečjemu morda še novemu plemstvu.

Graf 9: Plemiči med ljubljanskimi profesorji.

6. Sklep

Na ljubljanski teološki fakulteti so predavali visoko kvalificirani strokovnjaki, čeprav sam študij ni bil namenjen podeljevanju doktorskih naslovov. Večina profesorjev ljubljanske teološke fakultete je prej predavala filozofske in matematične vede v Ljubljani in na številnih drugih fakultetah. Posebno znameniti so bili nekdanji profesorji in repetitorji matematike, saj jih je kar štirinajst predavalo na ljubljanski teološki fakulteti, med njimi trije nekdanji ljubljanski profesorji matematike. Štiriinosemdeset nekdanjih profesorjev fizike je predavalo na ljubljanski teološki fakulteti, med njimi jih je devetnajst prej poučevalo fiziko v Ljubljani.

Navezanost na tehniške vede bi bila danes nenavadna za profesorje teološke fakultete. Njega dni pa ni bilo tako, saj je v hierarhiji jezuitskih služb položaj profesorja fizike ali matematike na filozofski fakulteti kotiral niže od profesorjev teološke fakultete. Profesorji teološke fakultete so poučevali magistre s končano filozofsko fakulteto. Zato je bilo običajno, da je prihodnji profesor teološke fakultete prej predaval fiziko znotraj filozofije ali celo veliko bolj tehniško specializirano matematiko; mnogi so svoja predavateljska dognanja o fizikalno-matematičnih vedah tudi zapisali, najbolj obetavna dela pa natisnili. Današnje stroge delitve med matematično-naravoslovnimi in filozofsko-teološkimi strokami na višjih šolah stare Družbe Jezusove nedvomno še ni bilo. Tedanja vzgoja si je prizadevala za celovito osebnost, ki bi bila doma tako v tehniških kakor v humanističnih vedah.

Reference

Rokopisni viri

- Kappus, Janez Andrej.** 1710. De actibus humanis, conscientia, virtutibus theologicis et primis tribus praeceptis decalogi. Ljubljana, NUK, Ms 327.
- Diarium p. ministri.** S. a. Arhiv Republike Slovenije – AS 1073, Zbirka rokopisov, I/38r (1. 1. 1722–31. 10. 1736).
- Thullner, Janez Krstnik SJ.** 1704. Tractatus praeleminares ad horographiam ... Conscripta a Thalnitscher (Aleš Žiga Dolničar). Goritiae, Semeniška Knjižnica, rkp 74 in 75.

Druge reference

- Andritsch, Johann, ur.** 1988. *Die Matrikeln der Universität Graz*. Zv. 3, 1663–1710. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt.
- Franzell, Andrej SJ.** 169?. *Theoremata mathematica ...* [nedatirano, tiskano v Linzu ali v Gradcu].
- . 1697. *Ephemerides Sacrae seu Divi per annum coelites sacro epigrammate celebrati ...* Graecii: s. n.
- Dechales, Claude François Millet SJ.** 1674. R. P. Claudii Francisci Milliet Dechales Camberiensis e Societate Jesu *Cursus seu mundus mathematicus*. Lugduni: Anissonios.
- Dinzl, Ignac SJ.** 1713. *Assertiones ex Universa Philosophia Quas sub Auspiciis Illustrissimus et Excellentissimi Domini Dni Leopoldi Adami S.R.I. Comitisa Strasoldo* (*1670 Ljubljana; † 1733 Gorica) ... publice propugnandas suscepti in Caesareo Soc. Iesu Lyceo Goritiae Eruditus Dominus Ignatius Beuziz († 1757 Sveta gora) Italus Goritiensis. Gorizia: s. n.
- Frölich, Gabrijel SJ.** 1691. *Collectiones Mathematicae de Architectura militari ...* Viennae: Cosme-rovii.
- Kovačič, Lojze.** 2013. Jezuiti in ljubljansko višje šolstvo 1597–1773. Ljubljana. Dokument v Wordu. https://www.uni-lj.si/univerzitetni_arhiv/arhivska_in_muzejska_dejavnost/izbrana_bibliografija/ (pridobljeno 10. 1. 2015).
- Lukács, Ladislaus SJ, ur.** 1987–1988. *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Jesu (1555–1773)*. zv 3. Romae: Institutum historicum S. I.
- Mairold, Maria, ur.** 2013. *Promotionen an der Universität Graz: 1682–1773*. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt.
- Mühlberger, Kurt, ur.** 2011. *Die Matrikel der Universität Wien: 1715/16–1745/46*. Dunaj: Böhlau; München; Odenbourg.
- Pascoletti, Maddalena Malni.** 1992. *Ex universa philosophia: Stampe barocche con le Tesi del Gesuiti di Gorizia*. Gorizia: Laguna.
- Societas Jesu.** 1724; 1725. *Catalogus Personarum & Officiorum Provinciae Austriae Societatis Jesu: Pro Anno ...* Dunaj: s. n.
- Sommervogel, Carlos SJ.** 1890–1900. *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*. Zv. 1–9. Bruselj-Pariz: Province de Belgique.
- Stoeger, Joannes Nepomuk SJ, ur.** 1855. *Scriptores Provinciae Austriae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempora*. 3. zv. Dunaj: Congregationis Mechitharisicae.
- Thullner, Janez Krstnik SJ.** 1704. *Memorabilia orbis et urbis Goritiensis...* Labaci: Barbara Mayr.
- . 1709. *Exercitium Mathematicum ...* Labaci: Georg Mayr.
- . 1711. *Geometria extemporanea*. Viennae: And. Heyinger.
- Toš (Tosch), Karel SJ.** 1725. *Geographia nova veterum locorum regnorumque nominibus et historica synopsis aucta*. Turnaviae: s. n.
- . 1730. *Synopsis Euclidis applicati ...* Graecii: Widmanstadi. Privez: *Rudimenta mathematicae ac geometriae ...*
- . 1730. *Calendarium in usum anni 1731, ad urbis Graecensis et Austriae inferioris meridia-nos aptatum*. Graecii: s. n.